

Asia: VN/24437/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden tuloperusteiset tuet -työryhmän muistiosta

1. Yleinen palaute työryhmän muistiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

- Allekirjoittaneella on henkilökohtaista kokemusta ikuisesta suojelusta METSO:n kautta sekä pienmetsänomistajuudesta. Lisäksi osallistuin Hiilestä Kiinni-keskusteluihin ja olen saanut niin kemera- kuin metka-rahoitustakin. Metsäasiat ovat olleet läsnä ja lähellä jo ennen metsänomistajuutta ja mhy:n valtuutettuna toimimista, mutta kuitenkin kaikkineen metsän omistaminen vaatii melko paljon perehtymistä ja vaivannäköä, jos tahtoo olla aktiivinen, vaikka olisi jotain pohjakoulutustakin. Apua on toki saatavilla, mutta yleensä siitä joutuu maksamaan. Läheskään kaikki metsänomistajat eivät pysty toteuttamaan metsän hoitotoimenpiteitä itse.

- Suuri osa yksityismetsänomistajista on pienmetsänomistajia, ja metsässä on usein kiinni iso osa varallisuudesta. Metsän omistuksen siirtyessä täytyy metsän lisäksi yleensä huolehtia myös mm. perintö- tai lahjaverosta, tai maksaa kauppahintaa. Kyse ei ole pelkästään arvoista, vaan myös omaisuuden suojasta ja toimeentulosta. Metsästä on aina toki ainakin sitä ns. laskennallista tuloa, menojen lisäksi. Elämässä tulee toisinaan vastaan yllätyksiä ja vastoinkäymisiä, ja elämäntilanteet muuttuvat, mutta metsänhoito vaatii pitkäjänteisyyttä, vaikka ei olisi tottunut minkäänlaiseen yrittäjyyteen. Toki metsän voi aina melko helposti myydä pois, mutta entä jos edellinen omistaja, kenties nyt vainaja, onkin tehnyt pitkäaikaisia hiilisitoumuksia. Niistä ei saisi aiheutua kohtuuttomia seuraamuksia ja sidonnaisuuksia esim. perikunnille.

- Sinänsä työryhmän muistio on oikein mielenkiintoista luettavaa, ja siitä saa jo jotain konkreettista otetta siihen, mitä esim. luontoarvokauppa voisi olla. Maallikolle hiilinielujen laskeminen on kuitenkin melkoista tähtitiedettä, vaikka säästö- ja lahopuiden päälle jotain ymmärtäisikin. Suomessa metsät ovat vapaasti kaikkien virkistyskäytössä. Sitä olen itsekin aina paljon hyödyntänyt. Mutta ehkä viimekädessä yksittäisen lahopuun arvon rekisteröiminen herättäisi ihmisiä ajattelemaan asioita myös metsänomistajan näkökulmasta, vaikka Amerikan mantere onkin kaukana. Tällä hetkellä tuntuu usein lähinnä siltä, että metsänomistajien yksityinen metsäomaisuus ja niiden sisältämät hiilinielut on oikeistopopulistisesti sosialisoitu suomen valtiolle metsänomistajia kuulematta, ja oikeutuksena käytetään sitä, että EU-asetukset ovat velvoittavia. EU-asetusten ja direktiivien toimeenpano tapahtuu kuitenkin pitkälle kansallisesti, ja metsänomistajien omaisuudensuoja tulee huomioida EU-maiden välisestä taakanjaosta huolehdittaessa. Siihen käytettävien varojen tulee kohdentua niin, että metsänomistajat saavat myös tuottoa

omaisuudestaan ja sen edellyttämästä työstä. Muutoin sääntelystä hyötyvät vain byrokraatit. Heitäkin toki tarvitaan.

2. Tulospäristeisten tukien ja ympäristöllisen tarjouskilpailun vahvuudet ja heikkoudet verrattuna perinteiseen tukijärjestelmään, jossa korvataan kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

- Tukien sitominen tulospäristeisuuteen on käypä idea, jos siihen ei sisälly pienmetsänomistajan kannalta suuria riskejä. Tuet ohjaavat tekemään oikeita ratkaisuja, mutta luonto on ennalta arvaamaton ja aina kaikki ei välttämättä suju käsikirjoituksen mukaan.
- Taimikoiden ja nuorten metsien hoitaminen on tärkeää, ja lehtipuiden jättäminen on helposti toteutettavissa oleva keino lisätä nopeasti sekä hiilinieluja että metsien monimuotoisuutta. Sitä ei kannata jättää hyödyntämättä.
- Tukiperusteita täytyy valvoa, mutta siitä ei saisi aiheutua suuria lisäkustannuksia millekään taholle. Ylisääntelyä kannattaa välttää, ja pitää järjestelmä mahdollisimman yksinkertaisena, jotta metsänomistajan ei tarvitse vaatimusviidakossa selviytyäkseen käyttää kaikkia tukirahojaan ammattiavun hankkimiseen. Metsän omistaminen on tulonhankkimistoimintaa, ja myös metsänomistajan työlle täytyy laskea arvo.
- Lisäksi kannustavuus edellyttää, että metsänomistaja pystyy toteuttamaan hankkeen (itse tai ostopalveluna), ja suunnitteluvaiheessa harvempi pienmetsänomistaja on valmis investoimaan Suomen valtion taakanjakovelvoitteisiin henkilökohtaisella pääomapanoksellaan kovin paljon, vaikka metsä ja sen hyvinvointi ja kasvu ovatkin tärkeitä. Ilmaston- tai luonnonsuojelun pitää perustua vapaaehtoisuuteen, tai siitä pitää saada käypä korvaus.
- Vaikka kannusteista aiheutuu valtiolle menoja hankkeen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, ne kannattanevat ehkä kuitenkin maksaa metsänomistajille, jotka kuitenkin maksavat tuloistaan pääomatuloveroa myös siinä vaiheessa kun lisääntyneen kasvun tuotto (taimikonhoidot) myöhemmin realisoituu. Loppujen lopuksi on on kaikkien etu, että myös metsänomistaja saa elantoa metsänsä tuotosta ja voi mahdollisesti myös investoida. Selvityksissä on käynyt ilmi, että suomalaisilla metsänomistajilla on ainakin tahtotila hoitaa metsiään ja huomioida myös ilmastotavoitteita. Ilman taloudellisia kannusteita, jotka samalla usein myös mahdollistavat työn toteuttamisen, saattaa käydä niin, että tärkeät hoitotoimenpiteet jäävät edelleenkin tekemättä ajoissa. Metsälaki velvoittaa uudistamaan metsän päätehakkuun jälkeen, mutta silloin siihen on myös helpompi varautua taloudellisesti etukäteen. Monimutkaisempiin tarjouskilpailuihin mukaan lähteminen edellyttää huolellista valmistelua ja siihen sisältyvä riski saattaa estää muutoin tuettaviksi kohteeksi soveltuvien alueiden päätyamisen toimenpiteiden kohteeksi.
- Pisteytykset ja tulosten arviointi vaativat asiantuntemusta ja varsinkin viime aikaisten lehtikirjoitusten valossa niiden luotettavuuskin on melkoisen kyseenalainen. Uutta tutkimusta tulee, ja sitä tarvitaan. Pohdin itsekin ongelmaa jo Hiilestä kiinni - hankkeen aikana, mutta toisaalta ongelmat on kyllä pitkälle tiedostettu jo nykyistä hallitusohjelmaa laadittaessa. Mm. metso-ohjelmien onnistuminen osoittanee, kuinka suuri merkitys on vapaaehtoisuudella ja metsänomistajan omalla kokemuksella oikeudenmukaisesta ja reilusta kohtelusta. Käytännössä

yksityisen metsänomistajan on myös puukaupassa luotettava hyvin pitkälle pöydälle laskettuihin mittaussasiakirjoihin, mutta jonkinasteiset erittelyt ja perustelut, hehtaariperusteisten korvausten ohella, lisännevät kokemusta oikeudenmukaisesta kohtelusta.

3. Työryhmän esittämien pilottiehdotusten toteuttamiskelpoisuus.

3.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Maallikon näkökulmasta sekapuustoisuus sekä lehtipuiden lannoittava vaikutus ovat varmastikin hyödyksi. Myös erilaiset riskit pienenevät. Lisäksi koivut/lehtipuut tasoittavat kosteiden alueiden vesitaloutta. Työ on kyllä kannattavaa jo itsessään, mutta tuki ohjaa toimimaan ja paljon myös mahdollistaa hoitotoiminepiteiden toteuttamisen, jos metsänomistaja ei itse pysty raivaussahatöihin. Lehtipuiden osuutta on aloittelevankin metsänomistajan helppo lisätä taimikonhoidosta lähtien, ja valvonnastakaan ei aiheudu lisäkustannuksia, koska taimikon tiheyden täytyy joka tapauksessa olla riittävä kuten tähänkin saakka. Metsänomistajalle ei saa aiheutua haitallisia seuraamuksia sellaisten luonnonilmiöiden tms. vuoksi, joihin hän ei voi itse vaikuttaa. Näin helposti toteutettavaa ja halpaa hiilinielujen ja monimuotoisuuden lisäämiskeinoa ei kannata jättää toteuttamatta.

3.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Virtaavien vesien ja purojen sekä norojen välinen rajanveto on jo astetta vaikeampaa kuin havu- ja lehtipuiden erottaminen toisistaan. Hiljattain on ollut keskustelua mm. lintujen pesäpuiden suojavyöhykkeistä, joten metsänomistajille ei pidä aiheutua kohtuuttomia tulonmenetyksiä tai esim. riskejä takaisinperinnästä myöskään tällaisissa tulkinnanvaraisissa tilanteissa, joiden valvominen lisäksi vaatii omat resurssinsa. Eri asia on, jos tehdään etukäteissuunnittelua ammattilaisen avulla, ja siitä aiheutuvat kulut korvataan. Tällöin riskiä ei ole. Tuloksien ennakoiminen on ainakin maallikolle melko mahdoton tehtävä, ja niiden seuranta ei pidä sitoa liian pitkälle tulevaisuuteen. Tarjouskilpailuun osallistuminen voi olla monelle pienmetsänomistajalle ns. kynnyskysymys hankkeeseen ryhtymiselle.

3.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Jos metsänomistaja vapaaehtoisesti laadituttaa asiantuntijan avulla suunnitelman suon ennallistamisesta, ja saa siitä kohtuullisen korvauksen, niin kenelläkään ei luulisi olevan mitään tällaista vastaan, jos sillä vielä onnistutaan noudattamaan jotain EU - asetusta tai - direktiiviä. Näitä ilmeisesti tarvitaan. Lähtökohtaisesti kaikki kai täytyy nykyään kilpailuttaa, mutta toisaalta metsänomistajia ei varmastikaan voida velvoittaa osallistumaan kilpailuihin tai peleihin. Metsänomistajissa on mukana myös perikuntia. Toki uutta ei ole, että aiemminkin kriteerit on arvioinut viime kädessä viranomaistaho. Lähtökohtana tulee olla vapaaehtoisuus, mutta toisaalta ennallistamisen pitäisi olla hallinnollisesti tehokasta, eikä EU-varoja tule käyttää yksinomaan kilpailutusprosessien pyörittämiseen. Pienemmilläkin toimenpiteillä on vaikutusta, jos ne ovat laaja-alaisia ja ulottuvat kaikkiin metsänomistajiin. Lisäksi metsänomistajia tulee kohdella yhdenvertaisesti ja nimenomaan kannustavasti. On tärkeää, että maaseuden ihmiset myös jaksavat hoitaa metsiään ja että maaseutu pysyy asuttuna.

3.4 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Tässä ilmeisesti haetaan kantaa lehtojen luonnonhoitoon. Esim. metson kautta voidaan suojella lehto ikuisesti luonnontilaiseksi, ja silloin siitä maksetaan metsänomistajalle korvaus. Ilmeisesti lehtoja on kuitenkin tarpeen myös hoitaa, jotta saavutettaisiin toisenlaisia tuloksia.

Metsänomistajalle aiheutuvien kustannusten kattava korvaaminen lisää todennäköisyyttä, että tällaisia hankkeita toteutetaan ja sen tulee lähtökohtaisesti perustua vapaaehtoisuuteen. Tämä saattaa hyvinkin olla vaivan arvoista monimuotoisuuden ym. näkökulmasta, mutta tulosten arvioiminen vaatii toki asiantuntijavoimia. On kohtuullista, että hyvistä saavutuksista palkitaan vasta myöhemmin, mutta jälleen maanomistaja varmaan harkitsee tarkoin erityisiin kilpailutuksiin osallistumista. Olisiko parempi vain puhua kriteerien täyttymisestä, eikä asettaa metsänomistajia paremmuusjärjestykseen ainakaan tukien haku- ja toteutusvaiheessa ?

4. Millaisia vaikutuksia työryhmän esittämällä tuella olisi?

4.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuusuuden perusteella (luku 9.1)

- Monipuustoinen metsä on toki jo itsessään monimuotoisempi, ja varmastikin monipuustoisuus myös vaikuttaa eläimiin ja eliöstöön. Puustosta on myös ehkä mahdollista kasvattaa tiheämpi, jolloin se sitoo enemmän hiiltä, eikä ole niin altis erilaisille riskeille, esim. puuston sairastuessa. Metsänomistaja voi pyytää metsänhoitoyhdistyksen neuvoja ja/tai jättää omatoimisesti enemmän lehtipuita. Nopea, helppo ja tehokas keino toteuttaa ennallistamisasetuksen vaatimuksia, josta kaikki hyötyvät, jos vain pidetään huolta, että taimikot tulevat entistä paremmin ajallaan hoidetuiksi. Kannusteita ja tukea tarvitaan.

4.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

- Vesien rannoilla on varmaan erilailla tilaa eläimistöille sekä erilaisille kasveille kuin kuivemmissa paikoissa, mikä lisää monimuotoisuutta ja vaikuttaa jonkin verran myös ainakin lähi-ilmastoon. Vaikutusta hiilensidontaan on maallikon todella vaikea luotettavasti arvioida.

- Kosteammat paikat ovat usein puustolle hyviä kasvupaikkoja, kun vettä on riittävästi, joten kovin leveitä suojakaistoja ei metsänomistajaa voi ilman korvausta velvoittaa jättämään, vaikka siellä olisi useammankin linnun pesä. Metsänomistajana ja valtuutettuna toivon, että metsänomistajia ei kohdeltaisi eriarvoisesti sen mukaan, kuinka paljon heidän maallaan on tällaisia luonnon kannalta arvokkaita alueita, vaan että heille korvattaisiin tulonmenetystä, jos niiden laajamittainen rauhoittaminen on ympäristön ja/tai ilmastomuutoksen kannalta välttämätöntä ja tarpeellista. Sertifiointivaatimuksia metsänomistajat kyllä varmastikin tahtovat noudattaa, mutta niiden tulee edelleen olla kohtuullisia ja omaisuudensuojaa kunnioittavia.

4.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

- Maallikkona en lähde arvailemaan soiden ennallistamisen vaikutuksia ilmastoon enkä edes monimuotoisuuteen.

- Omassa toiminnassani jään mieluiten odottamaan käytännön tuloksia pilottihankkeista, jotta voin arvioida toimien hyödyllisyyttä ja kannattavuutta.

- Jos maasto ei ole erityisen soinen, niin pohdin ja tiedustelen jatkuvan kasvatuksen sekä sekapuustoisuuden mahdollisuuksia, mutta ennallistamistakin ilmeisesti tarvitaan. Jos ennallistaminen on välttämätöntä, niin sen kustannukset sekä siitä aiheutuvat tulonmenetykset pitää korvata maanomistajille.

- Ennallistamisen lähtökohtana tulee olla vapaaehtoisuus ja omaisuudensuoja. Metsän omistaminen ja metsälaki antavat nykyisellään metsänomistajalle melko paljon päätös vapautta mutta kyllä yksityismetsänomistajat yleensä tahtovat hoitaa omaisuuttaan, jos siihen on olemassa taloudelliset

sekä myös muut voimavarat. Metsänomistajia on kuitenkin hyvin erilaisia ja heidän elämäntilanteensa vaihtelevat paljon. Suuri osa suomalaisista metsänomistajista on iäkkäitä henkilöitä.

4.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

- Lehdot vaikuttavat monimuotoisuuteen ja ilmastoon, mutta eivät ole taloudellisesti yhtä kannattavia kuin suurin osa talousmetsistä.
- On ymmärrettävää, jos lehtojen luonnonhoitoa tuetaan suhteessa enemmän kuin muiden talousmetsien hoitoa.

5. Kehittämisehdotukset työryhmän pilottiehdotuksiin.

5.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

- Taimikon ja nuoren metsän hoito ovat töitä, joita aloittelevakin metsänomistaja pystyy toivottavasti myös jatkossa omatoimisestikin suorittamaan. Ne on myös tärkeää suorittaa oikea-aikaisesti. Sen vuoksi näitä sekä myös lehtipuuosto-osuuden lisäämistä kannattaa tukea. Hyöty realisoituu myöhemmin myös yhteiskunnalle metsänomistajan puunmyynnistään maksamana pääomatuloverona.
- Oikea-aikaiset hoitotoiminpiteet lisäävät laadukkaan puuaineksen kasvua sekä hiilinieluja, ainakin pidemmällä aikavälillä.
- Metsänomistajia voisi palkita ja kannustaa nimenomaan taimikonhoidon ja nuoren metsänhoidon oikea-aikaisesta suorittamisesta, jos minimilaatukriteerit täyttyvät. Liian tiukat ja vaikeaselkoiset kriteerit eivät ole hyväksi, koska on hyvä, jos kannustejärjestelmä suosii myös metsänomistajien oma-aloitteisuutta. Tärkeintä lienee, että työt tulevat tehdyksi.
- Tuet kannustavat tekemään työt ja osoittavat myös uusille metsänomistajille, että ne ovat tärkeitä ja kannattavia.
- Hehtaariperusteiset tuet ovat selkeät, mutta myös muut ehdot täytyy kirjata päätöksiin.

5.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

- Näissä varmaan tarvitaan usein metsäammattilaisen suorittama arvio, mutta toisaalta metsänomistajalla pitäisi olla mahdollisuus tehdä myös hankintatyötä.
- Järjestelmän tulee olla riittävän yksiselitteinen ja selkeä.
- Hankkeiden kilpailuttaminen saattaa vaarantaa metsänomistajien yhdenvertaisuutta ja vaikuttaa toteutuvien hankkeiden määrään.

5.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

- Tärkeintä on, että metsänomistaja voi luottaa ammattilaisen laatimiin suunnitelmiin ja kustannusarvioihin. Ongelmallista on, että nämä ilmeisestikin täytyy laatia ennen tarjouskilpailun järjestämistä. Metsänomistajan näkökulmasta ja turhien kustannusten välttämiseksi olisi ehkä parempi sijoittaa käytettävät varat ennakkosuunniteluun sekä tulosten seurantaan, joista sitten mahdollisesti palkittaisiin parhaiten menestyneitä hankkeita, joiden peruskriteerit ovat kuitenkin kaikkien osalta täyttyneet. Samalla varmistettaisiin myös ennallistamistavoitteiden toteutumista

ajallaan. Yksityisellä metsänomistajalla ei yleensä riitä asiantuntemusta pitkälle meneviin ilmasto-ym. vaikutusten arviointeihin, mutta tahtotilaa metsän hyvään hoitoon varmastikin löytyy.

5.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

- Myös lehtojen luonnonhoidossa tarvitaan varmastikin yleensä ammattilaisen suunnitelma ja kustannusarvio, jotta varmistetaan ennallistamisasetuksen vaatimusten toteutuminen.

Yksiselitteisyys ja selkeys ovat tärkeitä, eikä maanomistajalle saa aiheutua tarpeettoman pitkiä sidonnaisuuksia, jotka vaikeuttavat esim. omistajanvaihdoistilanteita.

- Pisteytyksiä ja tarkempia tukiehtoja olisi reilua avata ja eritellä alueita/kuvioita koskevissa päätöksissä, jotta metsänomistajalla olisi jokin käsitys siitä, mihin arvonnääritys ja/tai kustannukset perustuvat. Käytännössä nämä lienevät niin vaikeasti arvioitavia asioita, että tärkeintä metsänomistajan näkökulmasta on ennakoitavuus sekä kokemus oikeudenmukaisesta ja reilusta kohtelusta. Myös tulosten seuranta itsessään on metsänomistajalle palkitsevaa, mutta se ei ainakaan kaikkien kohdalla riitä korvaamaan mahdollisia taloudellisia menetyksiä. Onnistumisesta palkitseminen sen sijaan toki aina kannustavaa niin metsänomistajan kuin käytännön töiden suorittajienkin näkökulmasta.

Toivola-Rekola Päivi
MHY Pohjois-Pirkka - metsänomistaja ja
maallikkomhyvaltuutettujavascript:void(0);